

PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC QUẢN LÝ LỚP HỌC CHO GIÁO VIÊN TRUNG HỌC CƠ SỞ

Nguyễn Thị Anh Thu

Trường Đại học Giáo dục - Đại học Quốc gia Hà Nội

Tóm tắt: Bài viết đề cập đến vấn đề phát triển năng lực quản lý lớp học cho giáo viên Trung học cơ sở. Để phát triển năng lực quản lý lớp học, giáo viên Trung học cơ sở cần nhận thức rõ năng lực quản lý lớp học là gì, xác định được mục tiêu, nội dung quản lý lớp học, các biện pháp quản lý lớp học. Bên cạnh đó, giáo viên cũng cần hiểu rõ các yếu tố ảnh hưởng đến quá trình quản lý lớp học ở trường Trung học cơ sở để có những biện pháp phù hợp, đạt hiệu quả cao

Từ khoá: Trung học cơ sở, giáo viên, năng lực, phát triển năng lực, quản lý lớp học

DEVELOPING CLASSROOM MANAGEMENT COMPETENCY FOR LOWER SECONDARY SCHOOL TEACHERS

Nguyen Thi Anh Thu

University of Education – Vietnam National University, Hanoi

Abstract: This paper addresses the issue of developing classroom management competency for lower secondary school teachers. In order to enhance this competency, teachers need to clearly understand what classroom management entails, define its goals and content, and apply appropriate management strategies. Additionally, teachers must be aware of the various factors that influence classroom management in lower secondary schools to adopt suitable and effective approaches.

Keywords: lower secondary school, teacher, competency, competency development, classroom management

Nhận bài: 16/04/2025

Phản biện: 16/05/2025

Duyệt đăng: 20/05/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Học sinh THCS đang ở tuổi dậy thì (11-15 tuổi), có những biến động lớn về cảm xúc, hành vi và nhận thức. Việc quản lý lớp học tốt giúp giáo viên có thể tổ chức không gian lớp học phù hợp, hiệu quả; xây dựng được môi trường tâm lý lớp học tích cực, thông qua đó điều chỉnh được hành vi của học sinh cho phù hợp với mục tiêu giáo dục - dạy học. Năng lực quản lý lớp học giúp giáo viên THCS duy trì được môi trường học tập an toàn, tích cực, công bằng, không bạo lực, khuyến khích học sinh tham gia học tập, cảm thấy được tôn trọng và an toàn. Điều này đặc biệt quan trọng để phòng ngừa bạo lực học đường, bắt nạt, và các hành vi lệch chuẩn.

Giáo viên THCS có năng lực quản lý lớp học tốt sẽ giảm thiểu thời gian xử lý vi phạm, tạo điều kiện để tối ưu hóa thời gian giảng dạy – giáo dục, hướng dẫn học sinh, và cải thiện chất lượng học tập. Bên cạnh đó, việc tạo ra kết hợp giáo dục hiệu quả giữa gia đình và nhà trường cũng dựa trên cơ sở của việc quản lý lớp học tốt của giáo viên THCS, nó tạo ra một mối quan hệ tích cực và tin cậy.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Cơ sở lý luận về phát triển năng lực quản lý lớp học cho giáo viên trung học cơ sở

Có nhiều quan niệm khác nhau về quản lý lớp học, nhưng đều hướng đến mục tiêu chung là nâng

cao hiệu quả của hoạt động giáo dục và dạy học. Theo Emmer & Evertson (2016), quản lý lớp học là quá trình theo dõi và điều chỉnh không khí lớp nhằm hỗ trợ việc học tập, giảm thiểu hành vi gây cản trở và sử dụng hiệu quả thời gian giảng dạy. Trần Anh Tuấn (2018) nhấn mạnh tính tổ chức và định hướng của giáo viên để xây dựng môi trường lớp học tích cực, dân chủ và kỷ cương. Nguyễn Đức Chính (2019) mở rộng khái niệm này như một hệ thống các hoạt động điều hành, giám sát và điều chỉnh các mối quan hệ trong lớp nhằm tạo nên một hệ sinh thái học tập tích cực, phát triển năng lực toàn diện cho học sinh.

Quản lý lớp học bao gồm việc tổ chức không gian lớp học và xây dựng môi trường tâm lý tích cực. Giáo viên là chủ thể thực hiện trong quá trình giáo dục và dạy học. Năng lực quản lý lớp học là năng lực nghề nghiệp cốt lõi, bao gồm: xây dựng quy tắc lớp, tổ chức không gian học tập, quản lý hành vi và tạo dựng môi trường thân thiện, an toàn.

Việc phát triển năng lực quản lý lớp học cho giáo viên THCS là một quá trình có mục tiêu, hệ thống và mang tính phát triển liên tục. Quá trình này cần thực hiện bằng nhiều biện pháp phù hợp, nhằm từng bước nâng cao và hoàn thiện năng lực nghề nghiệp này cho giáo viên, góp phần nâng cao chất lượng giáo dục và dạy học.

2.2. Kết quả nghiên cứu

2.2.1. Mục tiêu phát triển năng lực quản lý lớp học cho giáo viên Trung học cơ sở

Phát triển năng lực quản lý lớp học cho giáo viên THCS hướng tới 03 mục tiêu sau: Phát triển ở giáo viên THCS năng lực tổ chức không gian lớp học; Phát triển ở giáo viên THCS năng lực xây dựng môi trường tâm lý tích cực; Giáo viên hiểu vận dụng được vào những tiền tổ chức không gian lớp học, năng lực xây dựng môi trường tâm lý tích cực

2.2.2. Nội dung phát triển năng lực quản lý lớp học cho giáo viên Trung học cơ sở

2.2.2.1. Tổ chức không gian lớp học

a/ Mục tiêu

Giúp hình thành ở giáo viên năng lực tổ chức không gian lớp học, bao gồm việc sắp xếp bàn ghế, các trang thiết bị dạy học - giáo dục phù hợp và bố trí chỗ ngồi cho người học một cách hợp lý.

b/ Nội dung

Tổ chức không gian lớp học bao gồm 2 nội dung chính là sắp xếp bàn ghế và bố trí chỗ ngồi cho học sinh trong lớp học.

Sắp xếp bàn ghế

Là cách thức sắp xếp bàn ghế của học sinh, giáo viên, các đồ dùng học tập, các trang thiết bị trong phòng học một cách hợp lý, tối ưu để giúp giáo viên tương tác hiệu quả nhất với tất cả học sinh, tạo ra không gian đủ rộng, không cản trở các hoạt động trong suốt quá trình thực hiện hoạt động dạy học – giáo dục.

Trong không gian lớp học, bàn ghế là vật dụng mà nhà giáo dục có thể thay đổi thường xuyên nhất cho phù hợp với mục tiêu, nội dung bài học. Bàn ghế có thể được sắp xếp theo kiểu truyền thống (tất cả các bàn quay lên phía bảng); hoặc sắp xếp theo kiểu chữ U, chữ O lớn, hình chữ nhật lớn, hình vuông lớn (để tận dụng không gian ở giữa chữ O, chữ U, hình vuông, hình chữ nhật lớn); hoặc theo kiểu chữ O nhỏ, hình vuông nhỏ, hình chữ nhật nhỏ (phù hợp khi làm việc nhóm)

Bố trí chỗ ngồi

Khi bàn ghế đã được sắp xếp theo ý đồ hoạt động, nhà giáo dục cũng cần lưu ý đến việc bố trí người học vào các chỗ ngồi sao cho phù hợp với mục đích nhiệm vụ của bài dạy, với đặc điểm và trình độ của mỗi người học và đảm bảo một khoảng cách nhất định giữa người học.

Nhà giáo dục có thể bố trí chỗ ngồi cho người

học theo nhiều cách khác nhau, như dựa trên học lực, đặc điểm riêng về tính cách, thể chất, giới tính, hoặc bố trí ngẫu nhiên theo số thứ tự, họ tên...

Do đó, để tổ chức không gian lớp học hợp lý, hiệu quả, giáo viên cần căn cứ vào: Mục tiêu, nhiệm vụ của bài dạy/ chủ đề; Đặc điểm của học sinh; Không gian lớp học; Bàn ghế và các trang thiết bị phục vụ cho việc dạy học; Thời gian.

2.2.2.2. Xây dựng môi trường tâm lý tích cực

a/ Mục tiêu

Giúp giáo viên nắm được tiêu chí và cách thức xây dựng một môi trường tâm lý tích cực trong lớp học

b/ Nội dung

Môi trường tâm lý của lớp học là khoảng không gian chứa đựng trạng thái tâm lý chung của lớp học trong một thời gian nhất định. Môi trường tâm lý của lớp học là môi trường được tạo dựng trên cơ sở mối quan hệ tác động qua lại giữa giáo viên và học sinh, giữa học sinh và học sinh trong lớp học.

Tiêu chí của môi trường tâm lý lớp học tích cực: UNESCO nhấn mạnh rằng một môi trường lớp học tích cực là nơi học sinh cảm thấy an toàn, được tôn trọng, được hỗ trợ, và có cơ hội phát triển toàn diện. Cụ thể như sau:

An toàn về thể chất và tinh thần: Trong lớp học, học sinh không bị đe dọa, không bị xúc phạm hay trừng phạt hay phân biệt đối xử. Không có các hình thức bạo lực, lạm dụng, bắt nạt dưới bất kỳ hình thức nào.

Tôn trọng và hoà nhập: Mọi học sinh đều được chào đón, tôn trọng sự khác biệt, không phân biệt giới tính, dân tộc, tôn giáo, khả năng học tập, khuyết tật, hoàn cảnh gia đình,...

Mối quan hệ tích cực giữa giáo viên và học sinh: Giáo viên thể hiện sự tôn trọng, công bằng, quan tâm đến từng học sinh; Có sự tin tưởng, thấu hiểu và giao tiếp cởi mở giữa hai bên, không đe dọa hay gây áp lực tinh thần.

Tính dân chủ và tôn trọng ý kiến cá nhân: Trong lớp học, học sinh được tham gia vào việc xây dựng nội quy lớp học và bày tỏ ý kiến trong các vấn đề liên quan đến học tập, kỷ luật và đời sống lớp, giáo viên lắng nghe, phản hồi tích cực với ý kiến của học sinh.

Thúc đẩy sự phát triển cảm xúc – xã hội: Nội dung học có lòng ghép giáo dục kỹ năng sống, kỹ

năng tự nhận thức, kiểm soát cảm xúc, giải quyết xung đột.

Khích lệ thay vì trừng phạt: giáo viên sử dụng phương pháp kỷ luật tích cực để quản lý lớp học. Tập trung vào sửa đổi hành vi hơn là hình phạt. Khen thưởng đúng lúc và ghi nhận tiến bộ thay vì chỉ đánh giá bằng điểm số.

Từ đó, có thể khẳng định rằng: môi trường tâm lý tích cực không chỉ là điều kiện mà còn là mục tiêu trong giáo dục, góp phần xây dựng một nền giáo dục nhân văn, công bằng và bền vững – nơi học sinh không chỉ học để biết, mà còn học để sống, học để chung sống và học để phát triển chính mình.

2.3. Con đường phát triển năng lực quản lý lớp học cho giáo viên Trung học cơ sở

Phát triển năng lực quản lý lớp học cho giáo viên Trung học cơ sở thông qua bồi dưỡng chuyên môn và tập huấn nghiệp vụ sư phạm: Giáo viên tham gia các khóa bồi dưỡng do Bộ GD&ĐT, Sở/Phòng Giáo dục tổ chức; tham gia các khóa bồi dưỡng kỹ năng xử lý tình huống sư phạm, quản lý hành vi học sinh, phương pháp kỷ luật tích cực...

Phát triển năng lực quản lý lớp học cho giáo viên Trung học cơ sở thông qua tự học, tự nghiên cứu: Giáo viên có thể đọc sách chuyên ngành, nghiên cứu tài liệu về quản lý lớp học từ các tác giả trong và ngoài nước; Tham khảo video mô phỏng tình huống lớp học, tham gia diễn đàn chuyên môn trực tuyến.

Phát triển năng lực quản lý lớp học cho giáo viên Trung học cơ sở thông qua việc học tập từ thực tiễn nghề nghiệp: Tham gia hoạt động giảng dạy, chủ nhiệm lớp để tích lũy kinh nghiệm thực tế; Quan sát đồng nghiệp có kinh nghiệm, học hỏi cách tổ chức lớp học hiệu quả; Ghi nhật ký sư phạm, tự đánh giá sau mỗi buổi dạy để rút kinh nghiệm quản lý lớp.

Phát triển năng lực quản lý lớp học cho giáo viên Trung học cơ sở thông qua tăng cường năng lực giao tiếp và kỹ năng mềm: Phát triển kỹ năng lắng nghe, kỹ năng phản hồi tích cực, kỹ năng kiểm soát cảm xúc, kỹ năng giải quyết xung đột,...; Rèn luyện kỹ năng tạo động lực, khích lệ, phân công học sinh hợp lý, ứng xử công bằng.

Phát triển năng lực quản lý lớp học là một quá trình lâu dài, liên tục và mang tính cá nhân hóa cao. Giáo viên cần chủ động lựa chọn các con đường phù hợp với đặc điểm nghề nghiệp, phong

cách giảng dạy và bối cảnh lớp học. Đồng thời, sự hỗ trợ từ nhà trường và cộng đồng giáo dục sẽ là yếu tố then chốt để giúp giáo viên THCS xây dựng môi trường học tập tích cực, hiệu quả và bền vững.

2.4. Các yếu tố ảnh hưởng đến quá trình phát triển năng lực quản lý lớp học cho giáo viên ở trường Trung học cơ sở

2.4.1. Yếu tố chủ quan

Trình độ chuyên môn, nghiệp vụ: Giáo viên có kiến thức sư phạm vững vàng để tiếp cận phương pháp quản lý lớp học hiện đại, hiệu quả.

Kinh nghiệm nghề nghiệp: Giáo viên lâu năm thường tích lũy kỹ năng xử lý tình huống linh hoạt và phong cách tổ chức lớp học riêng.

Năng lực giao tiếp và ứng xử sư phạm: Ảnh hưởng trực tiếp đến cách giáo viên tương tác, xử lý mâu thuẫn và tạo ảnh hưởng tích cực tới học sinh.

Tư duy đổi mới, chủ động học tập suốt đời: Giáo viên có tinh thần cầu tiến sẽ tích cực tham gia các khóa bồi dưỡng, tự học, cập nhật phương pháp mới.

2.4.2. Yếu tố khách quan

Yếu tố từ phía học sinh: Đặc điểm tâm sinh lý lứa tuổi THCS: Học sinh lứa tuổi dậy thì dễ biến động cảm xúc, ưa thể hiện, thiếu ổn định hành vi → gây khó khăn trong quản lý lớp học. Sự đa dạng về năng lực, hoàn cảnh cá nhân: Học sinh khác biệt về học lực, hành vi, tính cách đòi hỏi giáo viên phải cá thể hóa biện pháp quản lý. Thái độ hợp tác của học sinh: Nếu học sinh có ý thức kỷ luật, tự giác thì việc quản lý lớp sẽ dễ dàng và hiệu quả hơn.

Yếu tố môi trường lớp học và nhà trường: Sĩ số lớp học: Lớp đông học sinh thường khó kiểm soát, giảm hiệu quả quản lý hành vi. Cơ sở vật chất, trang thiết bị: Phòng học thiếu ánh sáng, không gian chật, thiếu công cụ hỗ trợ làm giảm khả năng tổ chức lớp học tích cực. Văn hóa học đường: Nếu nhà trường chú trọng xây dựng môi trường an toàn, tôn trọng thì giáo viên sẽ thuận lợi hơn trong quản lý lớp. Chính sách hỗ trợ từ nhà trường: Sự động viên, bồi dưỡng chuyên môn, chia sẻ kinh nghiệm từ tổ chuyên môn sẽ giúp giáo viên phát triển năng lực tốt hơn.

Phát triển năng lực quản lý lớp học không thể tách rời khỏi bối cảnh cá nhân, môi trường dạy học và chính sách giáo dục. Để đạt hiệu quả, cần có sự phối hợp đồng bộ từ giáo viên, nhà trường,

gia đình và các bên liên quan nhằm tạo điều kiện thuận lợi cả về chuyên môn, tâm lý và hành chính cho giáo viên THCS trong quá trình giảng dạy và quản lý lớp học.

III. KẾT LUẬN

Phát triển năng lực quản lý lớp học cho giáo viên Trung học cơ sở là một yêu cầu tất yếu trong bối cảnh đổi mới giáo dục hiện nay, đặc biệt khi Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 nhấn mạnh đến việc hình thành phẩm chất, năng lực toàn diện cho học sinh.

Năng lực quản lý lớp học không chỉ giúp

giáo viên duy trì kỷ luật tích cực và tổ chức hiệu quả các hoạt động giáo dục - dạy học, mà còn góp phần tạo dựng môi trường học tập an toàn, thân thiện và tích cực – nền tảng cho sự phát triển toàn diện của học sinh ở lứa tuổi dậy thì đầy biến động.

Việc phát triển năng lực này cần được triển khai theo hướng toàn diện, liên tục và gắn với thực tiễn nghề nghiệp, thông qua nhiều con đường: bồi dưỡng chuyên môn, tự học, học tập qua trải nghiệm thực tiễn, và sự hỗ trợ từ nhà trường, gia đình và cộng đồng giáo dục.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Nguyễn Đức Chính (2020). *Quản lý lớp học trong nhà trường phổ thông*. NXB Giáo dục
2. Emmer, E. T., & Evertson, C. M. (2016). *Classroom Management for Middle and High School Teachers (10th Edition)*. Pearson Education.
2. Trần Thị Thanh Hương (2018). *Tâm lý học giáo dục*. NXB Đại học Sư phạm
3. UNESCO (2016) – *Creating Safe and Inclusive Schools: A Guide for Teachers*
4. UNESCO (2019) – *School Violence and Bullying: Global Status Report*
5. Trần Anh Tuấn, Mai Quang Huy, Đinh Thị Kim Thoa. Mai Quang Huy, Đinh Thị Kim Thoa (2011). *Tổ chức- quản lý trường lớp và hoạt động giáo dục*. NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.